
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

הפרשנות היהודית העתיקה - 21350

תאריך עדכון אחרון 27-08-2017

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: מקרא

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ' מיכאל סיגל

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: Michael.Segal@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: ב 16:00 - 17:00

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

תיאור כללי של הספרות היהודית העשירה מימי הבית השני, עם התמקדות בהיבטים הפרשניים (של המקרא) בספרות זו. קריאה צמודה של מקורות פרשניים עתיקים.

מטרות הקורס:

- (1) לתאר את החיבורים היהודים הפרשניים המרכזיים מימי הבית השני.
- (2) להגדיר את מלאכת הפרשנות ולעמוד על התפתחותה במשך הדורות.
- (3) להציג ולהדגים את שיטות פרשנות המקרא המשתקפות במסורת היהודית מן הספרים המאוחרים במקרא עד סוף ימי הבית השני.
- (4) לעמוד על מקצת הגורמים ההיסטוריים, התרבותיים וההגותיים שהשפיעו על תולדות פרשנות המקרא בישראל.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

- לבחון את הטקסט של פרשנים יהודים עתיקים בהקשרם התרבותי וההיסטורי
- לדון ביסודיות בטקסט המקראי ובבעיות הפרשניות העולות בקריאתו
- לשפוט את היתרונות והחסרונות של פירושים/פרשנים ספציפיים
- לנסח את המסקנות האלה בבהירות בכתב ובע"פ

דרישות נוכחות (%) :

85

שיטת ההוראה בקורס: תרגיל - דיונים אינטראקטיביים בכיתה.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. מבוא

- א. הספרות היהודית מימי הבית השני - מהי?
- ב. המקרא בתקופת הבית השני
- ג. המקורות לפרשנות המקרא העתיקה

2. סיפור שכם ודינה בפרשנות הקדומה

3. פרשנות הלכתית עתיקה: שחיטת חולין

חומר חובה לקריאה:

1. מבוא

- א. הספרות היהודית מימי הבית השני - מהי?
ב. המקרא בתקופת הבית השני
ג. המקורות לפרשנות המקרא העתיקה

ספרות מחקר:

- א. ח' מאק, הפרשנות הקדומה למקרא, עמ' 9-16
ב. J. Kugel, *Bible the of Traditions*, pp. 35-1

2. סיפור שכם ודינה בפרשנות הקדומה
מקורות:

1. בראשית לד
2. בראשית מט 5-7; מח 22
3. יהודית ט 1-4
4. יובלים ל
5. צוואות השבטים: צוואת לוי ה-ז; צוואת שמעון ה
6. כתב לוי הארמי מקומראן
7. קדמוניות המקרא המיוחס לפילון, ח 7-8
8. תיאודוטוס, פרגמנטים 1-8 (מצוטט בשם אלכסנדר פוליהיסטור ע"י אבסביוס 9. 22)
9. פילון האלכסנדרוני:
- א. על הגירת אברהם, סע' 223-225
- ב. על שינוי השמות, סע' 193-195
10. יוסף בן מתתיהו, קדמוניות היהודים, ספר ראשון, סע' 337-341
11. יוסף ואסנת כג
12. מקבים ד ב 19-20
13. תרגום השבעים
14. תרגומים ארמיים
- א. אונקלוס
- ב. ניאופיטי
- ג. המיוחס ליונתן
15. בראשית רבה פ (ועוד מקורות מספרות חז"ל)

ומחקרים על כל מקור.

3. פרשנות הלכתית עתיקה: שחיטת חולין
מקורות:

1. ויקרא יז 9-1
 2. דברים יב 1-28
 3. עדי הנוסח לויק' יז 3-4 (התורה השומרונית, 4QLevd, תרגום השבעים)
 4. מגילת המקדש (מערה 11 בקומראן) נב 13-נג 8
 5. מקצת מעשי תורה (מערה 4 בקומראן) ב 27-35
 6. מדרש ויקרא רבה כב, ז
- ומחקרים על כל מקור.

חומר לקריאה נוספת:

יוסף הינמן, אגדות ותולדותיהן: עיונים בהשתלשלותן של מסורות (ירושלים, 1974).

יצחק הינמן, דרכי האגדה (ירושלים, 1954).

י"א זליגמן, "ניצני מדרש בספר דברי הימים", תרביץ מט (תש"ם), עמ' 14-32 [מודפס שנית באוסף מאמריו: י"א זליגמן, מחקרים בספרות המקרא (עורכים א' הורביץ, ע' טוב וש' יפת, ירושלים, תשנ"ב), עמ' 454-474].

י' זקוביץ, מבוא לפרשנות פנים מקראית (אבן יהודה, תשנ"ב).

ע' טוב, ביקורת נוסח המקרא: פרקי מבוא (ירושלים, תש"ן).

ח' מאק, הפרשנות הקדומה למקרא (תל-אביב, תשנ"ג).

מ' סיגל, ספר היובלים: שכתוב המקרא, עריכה, אמונות ודעות (ירושלים, 2007).

י' פרנקל, דרכי האגדה והמדרש (שני כרכים; גבעתיים, 1991).

מ' קיסטר (עורך), מגילות קומראן: מבואות ומחקרים (שני כרכים; ירושלים: יד יצחק בן-צבי, תשס"ט).

Carson, D.A. and H.G.M. Williamson (eds.), *It is Written: Scripture Citing Scripture, Essays in Honor of Barnabas Lindars, SSF* (Cambridge, 1988).

Fishbane, M., *Biblical Interpretation in Ancient Israel* (Oxford: Clarendon, 1985).

Ginzberg, L., *The Legends of the Jews* (Philadelphia: JPS, 1909-1938).

Holladay, C. R. *Fragments from Hellenistic Jewish Authors* (4 vols.; Atlanta: Scholars, 1983-1995).

Kraft, R.A. and G.W.E. Nickelsburg (eds.), *Early Judaism and its Modern Interpreters* (Atlanta, 1986).

Kugel, J., *Traditions of the Bible* (Cambridge, Mass./London: Harvard University Press, 1998).

Kugel, J. and R. Greer, *Early Biblical Interpretation* (Philadelphia, 1986).

Kugel, James L., Lawrence H Schiffman, and Louis H Feldman. *Outside the Bible: Ancient Jewish Writings Related to Scripture* (3 vols.; Philadelphia: The Jewish Publication Society, 2013).

Mulder, M.J. (ed.), *Mikra: Text, Translation, Reading and Interpretation of the Bible in Ancient Judaism and Early Christianity* (Philadelphia: Fortress, 1988).

Nickelsburg, G.W.E., *Jewish Literature Between Bible and Mishnah* (Philadelphia, 1978).

Saebø, M. (ed.), *Hebrew Bible/Old Testament: The History of its Interpretation. I: From the Beginnings to the Middle Ages* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1996).

Stone, M. (ed.), *Jewish Writings of the Second Temple Period* (Philadelphia: Fortress, 1984).

Vermes, G., *Scripture and Tradition in Early Judaism: Haggadic Studies* (Leiden: Brill, 1973).

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 100 %

הרצאה 0 %

השתתפות 0 %

הגשת עבודה 0 %

הגשת תרגילים 0 %

הגשת דו"חות 0 %

פרויקט מחקר 0 %

בחנים 0 %

אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: